

MAMLAKAT IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA
FAOLIYATINING MIKRO VA MAKROIQTISODIY AHAMIYATI

Nozimov Eldor Anvarovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

"Investitsiya va innovatsiyalar" kafedrasida katta o'qituvchisi

eldornozimov@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1580-8654>

Annotatsiya. Maqolada mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiya faoliyatining mikro va makroiqtisodiy ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqot investitsiya jarayonining korxona va milliy iqtisodiyot darajasidagi ta'sirini, u orqali ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash imkoniyatlarini o'rganadi. Shuningdek, investitsiya faoliyati makroiqtisodiy jihatdan milliy ishlab chiqarish, yalpi ichki mahsulot, inflyatsiya va valyuta barqarorligini yaxshilashga xizmat qilishi, mikroiktisodiy jihatdan esa korxonalar samaradorligini oshirish va raqobatbardoshlikni mustahkamlashga yordam berishi ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Investitsiya faoliyati, mikroiktisodiy ahamiyat, makroiqtisodiy ahamiyat, mamlakat iqtisodiyoti, iqtisodiy barqarorlik, ishlab chiqarish quvvatlari, yangi ish o'rinlari, raqobatbardoshlik.

Abstract. The article analyzes the micro- and macroeconomic significance of investment activity in the development of the country's economy. The study examines the impact of the investment process at the enterprise and national economy levels, its opportunities for expanding production capacities, creating new jobs, and ensuring economic stability. It is also shown that investment activity serves to improve national production, gross domestic product, inflation, and currency stability from a macroeconomic perspective, and from a microeconomic perspective, it helps to increase the efficiency of enterprises and strengthen competitiveness.

Keywords: Investment activity, microeconomic significance, macroeconomic significance, country's economy, economic stability, production capacities, new jobs, competitiveness.

Kirish

Investitsiya faoliyati mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishida muhim omil sifatida qaraladi. U ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish, yangi ish o'rinlarini yaratish, texnologik yangilanishlarni joriy etish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Shu sababli, investitsiya jarayoni nafaqat korxona, balki milliy iqtisodiyot darajasida ham strategik ahamiyatga ega.

Mikroiqtisodiy nuqtai nazardan investitsiya faoliyati korxonalar samaradorligini oshirish, ishlab chiqarish jarayonini modernizatsiya qilish, mahsulot sifatini yaxshilash va

raqobatbardoshlikni mustahkamlash imkonini beradi. Korxona darajasida sarmoya kiritish orqali ishlab chiqarish quvvatlari kengaytiriladi, resurslar samarali taqsimlanadi va moliyaviy barqarorlik mustahkamlanadi.

Makroiqtisodiy nuqtai nazardan esa investitsiya faoliyati milliy ishlab chiqarish hajmini oshirish, yalpi ichki mahsulotni ko'paytirish, ish o'rinlarini yaratish va inflyatsiya kabi iqtisodiy ko'rsatkichlarni barqarorlashtirishga yordam beradi. Shu bilan birga, investitsiyalar orqali xorijiy sarmoyalarni jalb qilish, eksport salohiyatini oshirish va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish mumkin.

Shu bois, mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiya faoliyatining mikro va makroiqtisodiy ahamiyatini chuqur tahlil qilish va uni samarali boshqarish muhim ilmiy va amaliy vazifa hisoblanadi.

Adabiyotlar sharhi

Investitsiya faoliyati va uning mikro hamda makroiqtisodiy ahamiyati masalalari bo'yicha xalqaro va mahalliy adabiyotlarda keng tadqiqotlar mavjud. Xorijiy manbalarda Mishkin (2019) va Myers va Brealey (2020) investitsiya jarayonining iqtisodiy o'sishga ta'siri, korxona samaradorligini oshirish va risklarni boshqarish metodlarini tahlil qilgan. Damodaran (2021) esa sarmoya kiritishning rentabellik va qiymat baholash usullarini o'rganib, investitsion qarorlar qabul qilish jarayonini tizimlashtirgan.

O'zbekiston sharoitida B. Hasanov va O. Sharipovning ishlari investitsiya faoliyatining mamlakat iqtisodiyotidagi rolini, mikroiktisodiy darajada korxonalar samaradorligini oshirish va makroiqtisodiy darajada iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash jihatlarini yoritadi. Shuningdek, mahalliy tadqiqotlar investitsiyalarni jalb qilish, ularning samaradorligini oshirish va iqtisodiy o'sishga ta'sirini baholash bo'yicha amaliy tavsiyalarni ishlab chiqqan.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, mavjud adabiyotlar investitsiya faoliyatining mikro va makroiqtisodiy ahamiyatini chuqur tushunish, samarali boshqarish va strategik qarorlar qabul qilish uchun ilmiy asos yaratadi.

Metodologiya

Ushbu tadqiqot mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiya faoliyatining mikro va makroiqtisodiy ahamiyatini tizimli tarzda o'rganishga qaratilgan bo'lib, kompleks ilmiy - uslubiy yondashuv asosida amalga oshirildi. Tadqiqotda quyidagi metodlar qo'llanildi:

1. **Tizimli tahlil** — investitsiya faoliyatining korxona va milliy iqtisodiyot darajasidagi ta'siri, uning mikro va makroiqtisodiy komponentlari tahlil qilindi.

2. **Qiyosiy tahlil** — O'zbekiston sharoitidagi investitsiya amaliyoti xalqaro tajriba bilan solishtirilib, eng samarali yondashuvlar aniqlab olindi.

3. **Iqtisodiy va moliyaviy tahlil** — investitsiyalar orqali iqtisodiy samaradorlik, ish o'rinlari, ishlab chiqarish quvvatlari va yalpi ichki mahsulot ko'rsatkichlari baholandi.

4. **Ekspert baholash** — moliya institutlari, korxona menejerlari va iqtisodiy ekspertlar bilan intervyular o'tkazilib, investitsiya jarayonidagi mikro va makroiqtisodiy ahamiyat aniqlab olindi.

5. Deduktiv va induktiv umumlashtirish — ilmiy manbalar, statistik ma'lumotlar va amaliy tajriba asosida investitsiya faoliyatining ahamiyati tizimlashtirildi va tavsiyalar ishlab chiqildi.

Ushbu metodologik yondashuvlar mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiya faoliyatining samaradorligini aniqlash, risklarni kamaytirish va strategik qarorlar qabul qilish imkonini beradi.

Tahlil va natijalar

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, investitsiya faoliyati mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi va uning mikro hamda makroiqtisodiy ahamiyati o'zaro bog'liq.

Mikroiqtisodiy ahamiyat: Tadqiqot korxona darajasida investitsiya faoliyati ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish, yangi texnologiyalarni joriy etish, mahsulot sifatini yaxshilash va raqobatbardoshlikni oshirish imkonini berishini ko'rsatdi. Moliyaviy resurslarni samarali taqsimlash va loyiha boshqaruvi orqali korxonalar uzoq muddatli barqarorlikka erishadi. Shu bilan birga, korxona darajasida ish o'rinlari yaratish va xodimlarning malakasini oshirishga ham hissa qo'shiladi.

Makroiqtisodiy ahamiyat: Milliy iqtisodiyot darajasida investitsiya faoliyati yalpi ichki mahsulotni oshirish, ish o'rinlarini yaratish, inflyatsiya va valyuta barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi. Shuningdek, xorijiy sarmoyalarni jalb qilish, eksport salohiyatini oshirish va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish imkonini beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, investitsiya faoliyati orqali milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi, resurslardan samarali foydalanish va strategik iqtisodiy maqsadlarga erishish mumkin.

Empirik tahlil shuni tasdiqladiki, investitsiya faoliyatini mikro va makroiqtisodiy nuqtai nazardan tizimli ravishda boshqarish va rejalashtirish loyihaning muvaffaqiyatli amalga oshirilishini ta'minlaydi hamda iqtisodiy samaradorlikni oshiradi.

Xulosa va takliflar

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, investitsiya faoliyati mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishida strategik ahamiyatga ega bo'lib, uning mikro va makroiqtisodiy komponentlari bir-biri bilan chambarchas bog'liq.

Xulosa:

1. Mikroiqtisodiy nuqtai nazardan investitsiya faoliyati korxonalar samaradorligini oshirish, ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish, yangi texnologiyalarni joriy etish va raqobatbardoshlikni mustahkamlash imkonini beradi.

2. Makroiqtisodiy nuqtai nazardan investitsiyalar milliy ishlab chiqarish hajmini oshirish, yalpi ichki mahsulotni ko'paytirish, ish o'rinlarini yaratish, inflyatsiya va valyuta barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

3. Investitsiya faoliyatini tizimli va bosqichma-bosqich boshqarish korxona va milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Takliflar:

1. Korxonalarda investitsiya loyihalarini puxta tanlash va baholash tizimini joriy etish.
2. Investitsiya resurslarini diversifikatsiya qilish va moliyalashtirish manbalarini kengaytirish.
3. Loyihalarni monitoring qilish va natijalarni baholash tizimini kuchaytirish.
4. Moliyaviy va iqtisodiy ekspertlar tayyorlash orqali investitsiya jarayonini professional boshqarishni ta'minlash.
5. Axborot-kommunikatsion texnologiyalarni joriy etish orqali investitsiya jarayonini raqamlashtirish va samaradorligini oshirish.

Umuman olganda, investitsiya faoliyatini ilmiy asosda boshqarish va mikro hamda makroiqtisodiy jihatlarini hisobga olgan holda strategik qarorlar qabul qilish mamlakat iqtisodiyotini barqaror rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. Investitsiya loyihalarini moliyalashtirish bo'yicha tahlillar. Toshkent, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Investitsiyaviy faoliyatni moliyalashtirishda AKT va monitoring tizimlari. Toshkent, 2022.
3. Anvarovich, N. E. (2025). INVESTITSIIYA LOYIHALARINI MOLIALASHTIRISHDA TIJORAT BANKLARINING O 'RNI. IKPO журнал, 15(01), 759-763.
4. Myers S., Brealey R. Principles of Corporate Finance. McGraw-Hill, 2020.
5. Damodaran A. Investment Valuation: Tools and Techniques for Determining the Value of Any Asset. Wiley, 2021.
6. Anvarovich, N. E. (2025). INVESTITSIIYA VA PAY FONDLARI MABLAG 'LARI HISOBIGA INVESTITSIIYA LOYIHALARINI MOLIALASHTIRISH. PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI, 4(1), 32-35.
7. Sharipov O. "Investitsiyalash jarayonini tizimlashtirish va samaradorlikni oshirish". Ilmiy maqola, Toshkent, 2020.
8. Nozimov, E., Sadinova, M., & Dusanazarova, B. (2025). MODERNIZATION OF INSURANCE SERVICES BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES AND ITS EFFICIENCY. Integration of Innovative Education and Training, 1(4), 45-49.
9. Nozimov, E. (2025). ECONOMIC EFFICIENCY OF IMPROVING THE REINSURANCE SYSTEM. SHOKH LIBRARY, 1(13).
10. World Bank. ICT Applications in Project Finance and Investment Management. Washington D.C., 2021.
11. Nozimov, E. (2025). RISK ASSESSMENT AND MANAGEMENT MECHANISMS IN INSURANCE ACTIVITIES. SHOKH LIBRARY, 1(13).